

ULUSLARARASI
DEĞİŞEN DÜNYADA CAMİ VE FONKSİYONLARI
SEMPOZYUMU
7-9 EKİM 2022, SAKARYA

المؤتمر الدولي

المسجد ووظائفه في العالم المتغير

7-9 أكتوبر 2022، صكاريا

SEMPOZYUM KURULLARI

Onur Kurulu

Prof. Dr. Ali Erbaş	Diyanet İşleri Başkanı
Çetin Oktay Kaldırım	Sakarya Valisi
Ekrem Yüce	Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı
Dr. Nazif Yılmaz	Milli Eğitim Bakan Yardımcısı
Prof. Dr. Hamza Al	Sakarya Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ahmet Bostancı	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Hasan Meydan	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Mahmut Zengin	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. Şükrü Şirin	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı
Dr. Abdurrahman Hendek	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Mehmet Keskin	Yunus Emre Camii Vakfı Başkanı
Mehmet Ali Kılıç	Yunus Emre Camii Vakfı Başkan Yardımcısı
Muhammed Yusuf Kılıç	Yunus Emre Camii Vakfı
İlyas Serenli	Sakarya Emekli İl Müftüsü
Mehmet Çatallar	Sakarya İl Müftülüğü Vaizi
Ahmet Kiremitçioğlu	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Yaygın Eğitim Şube Müdürü

Bilimsel Danışma Kurulu

Abdullah İnce (Doç. Dr.)	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Abdullah Kahraman (Prof. Dr.)	Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Ahmet Bostancı (Prof. Dr.)	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Ahmet Onay (Prof. Dr.)	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Ali Akpınar (Prof. Dr.)	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Alim Yıldız (Prof. Dr.)	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü
Aprijon Efendi (Dr.)	Sultan Şerif İslam Üniv. Öğretim Üyesi, Endonezya
Ashraf Isyraqi (Dr.)	Malaya Üniversitesi Öğretim Üyesi, Malezya
Burhan İşleyen (Dr.)	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı
Cemalettin Gezgiç	Diyanet İşleri Başkanlığı Cami Hizmetleri Daire Başkanı
Fatih Kurt (Doç. Dr.)	Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Genel Müdürü
Furkan Beşel (Doç. Dr.)	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı

Hanan Ali Bdoor (Dr.)	Yermuk Üniversitesi Öğretim Üyesi, Ürdün
Hasan Keskin (Prof. Dr.)	Tekirdağ Namık Kemal Üniv. İlahiyat Fakültesi Dekanı
Hasan Başış	Sakarya İl Müftüsü
Huriye Martı (Prof. Dr.)	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı
Hüseyin Yılmaz (Prof. Dr.)	Sivas Cumhuriyet Üniv. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Hüsrev Subaşı (Prof. Dr.)	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Öğretim Üyesi
İbrahim Emiroğlu (Prof. Dr.)	İzmir Dokuz Eylül Üniv. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
İrfan Başkurt (Prof. Dr.)	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa HAYEF Dekanı
Kudret Çimen	Sakarya İl Müftülüğü Baş Vaizesi
Maimoona D. Al Zadjali (Doç. Dr.)	Sultan Kabus Üniversitesi Öğretim Üyesi, Umman
Mehmet Akbaş (Prof. Dr.)	Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Mehmet Korkmaz (Prof. Dr.)	Kayseri Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Mehmet Nezir Gül	MEB Din Öğretimi Genel Müdürü
Mehmet Zeki Aydın (Prof. Dr.)	Konya Selçuk Üniv. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Mohammad Jaber Thalgi (Doç. Dr.)	Yermuk Üniversitesi Öğretim Üyesi, Ürdün
Muhammet Coşkun (Dr.)	Diyanet İşleri Başkanlığı Bursa Eğitim Merkezi Müdürü
Muhammet Şevki Aydın (Prof. Dr.)	Nevşehir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
Musa Bilgiz (Prof. Dr.)	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Osman Gürbüz (Prof. Dr.)	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Özcan Hıdır (Prof. Dr.)	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğretim Üyesi
Ramazan Muslu (Prof. Dr.)	İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
Saffet Köse (Prof. Dr.)	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Rektörü
Safi Habib (Prof. Dr.)	Naama Salih Ahmed Üniversitesi Rektörü, Cezayir
Selim Argun (Doç. Dr.)	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı
Şaban Karasakal (Doç. Dr.)	Bolu İzzet Baysal Üniv. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Şule Yüksel Uysal (Dr.)	Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Umut Kaya (Doç. Dr.)	İstanbul Marmara Üniv. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Yusuf Doğan (Dr.)	Ankara İl Müftüsü

SEMPOZYUM PROGRAMI

7 Ekim 2022 Cuma

Açılış ve Protokol Konuşmaları (15:00-16:00)

Prof. Dr. Ahmet Bostancı (Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı)

Prof. Dr. Hamza Al (Sakarya Üniversitesi Rektörü)

Ekrem Yüce (Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı)

Çetin Oktay Kaldırım (Sakarya Valisi)

Prof. Dr. Ali Erbaş (Diyanet İşleri Başkanı)

Panel (16:30-18:00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet Bostancı

İslâm Medeniyetinde Câmî	Prof. Dr. Mustafa Ağırman
Camilerin Sosyal ve Kültürel Fonksiyonları	Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz
Diyarbakır Ulu Camii	Prof. Dr. Muhammed Çelik
الوظائف التي يتم أدائها في المسجد الأقصى من الماضي إلى الحاضر (Geçmişten Günümüze Mescid-i Aksa'da İcra Edilen Fonksiyonlar)	د. نواف تكروري Dr. Nevvâf Tekrûrî

8 Ekim 2022 Cumartesi

1. Oturum: Camilerin Sosyal Fonksiyonları (09:00-10:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hayati Yılmaz

Postmodern Toplumlarda Caminin Fonksiyonları	Prof. Dr. Mustafa Tekin
Turizm Bölgelerinde Bir Cami Hizmeti Olarak Cami Rehberliği: Cami Rehberlerinin Eğitimi ve Personel Yeterlikleri İçin Bir Öneri	Doç. Dr. Mustafa Fatih Ay
Gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığı Bünyesinde Yürütülen Cami-Gençlik Merkezi İşbirliğine Dayalı Hizmetlere Bakışları ve Beklentileri	Serdar Günler Doç. Dr. Mahmut Zengin
Mültecilerin Gözünden Cami ve Cami İçi Din Hizmetleri	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Çakmak, Eyüp Tabara

2. Oturum: Kategorilerine Göre Camiler (11:00-12:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz

Bir Kampüs Camii ve Eğitim Kurgusu	Prof. Dr. İsmail Sağlam
İzmir İlinde Köy Camileri ve Fonksiyonları- Karaburun Örneği	Kaşif Orhan
Çok Yönlü Bir Kampüs Camisi Örneği Olarak Iğdır Üniversitesi Kampüs Camisi	Dr. Emrah Eker
Din Hizmetleri Bağlamında Çarşı/Merkez Camilerin Önemi (Sakarya İli Örneği)	Dr. Davut Karaman

3. Oturum: Yurtdışında Camiler (14:00-15:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hacı Mehmet Günay

Kırgızistan'da Camilerin (Mescitlerin) Fonksiyonları ve Bir Üniversite Camisinde Verilen Hizmetlerin Analizi	Prof. Dr. Mehmet Korkmaz
Büyük Britanya'da Bir İslam Merkezi: Doğu Londra Camii ve Fonksiyonları	Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra Arıcan, Rümeyza Biçer
Din-Devlet İlişkileri Bağlamında Avrupa Müslümanlarının Cami Eksenli Kimlik Mücadelesi	Dr. Yusuf Doğan
Almanya'daki Cami Kültürü ve Fonksiyonel Durumu (Berlin Örneği)	Doç. Dr. Cuma Karan

4. Oturum: Tarihi Süreçte Camiler (16:00-17:30) (Eş Zamanlı Oturum) (A Salonu)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa Ağırman

Osmanlı Döneminde Mahalle İmamlarının Görevleri Zaviyesinden Mahalle Camii ve Mescitlerinin Fonksiyonlarını Okuyabilmek	Necati Döğüş
Padişah-Halk Münasebetlerine Etkisi Açısından Osmanlı Selâtin Camileri	Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer Ateş
İstanbul Camilerinin 1877-78 Osmanlı Rus Harbi Esnasında İskân ve Barınma Yeri Olarak Kullanımı	Doç. Dr. Fatih Köse
İslam Tarihinde Şam Emevî Camii ve Hadis Halkaları	Dr. Abdullah Çelik
Laleli Cami Vakfiyesi Bağlamında Osmanlı Döneminde Selâtin Câmileri ve Fonksiyonları	Doç. Dr. Pehlül Düzenli

4. Oturum: Din Görevlileri ve Camiler (Eş Zamanlı Oturum) (B Salonu) (16:00-17:30)

Oturum Başkanı: İlyas Serenli

Mevzuat, Müfredat ve Hayat Kısacasında Din Görevlisi	Öğr. Gör. Mehmet Emin Akaslan
Uyuşturucu Madde Suçlarının Sosyal/Yeniden Bütünleşmesinde Din Görevlilerinin Tutum ve Algısının Önemi: Sosyal Etiketlemeyi Dinî Bütünleşmeyle Absorbe Etmek (Bingöl Örneği)	Bekir Koç
Din Görevlilerinin (İmam) Gözüyle Yurt Dışı Görevi	Doç. Dr. Ramazan Diler
Din Görevlilerinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi	Gülsüm Şahin

9 Ekim 2022 Pazar

5. Oturum: Çeşitli Fonksiyonlarıyla Camiler (09:00-10:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Süleyman Akkuş

Cami ve Din Görevlisinin Yeni Hizmet Alanı: Dinî/Manevî Rehberlik	Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşıkoğlu
Camilerin Yaygın Din Eğitimi Fonksiyonlarından Birisi Olarak Yaz Kur'an Kurslarının Veli Beklentilerine Göre Değerlendirilmesi	Enes Aydın, Doç. Dr. Mahmut Zengin
Cami ve İtikâf	Dr. Öğr. Üyesi Ali Gül
Cami Merkezli ve Cami Dışı Din Hizmetleri Bağlamında 11. Cami Görevlileri Çalıştayına Sunulan Projelerin Değerlendirilmesi	Merve Sertbaş

6. Oturum: Cami Hizmetlerinde İyi Örnekler (11:00-12:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşıkoğlu

Camiler Yaşam Merkezi Oluyor	Ahmet Aydemir
Kampüslerin Kalbi Camiler ve Gençlik Özelinde Sosyo-Manevi Hizmetler (İTÜ Kampüs Camii Örneği)	Mehmet Atalay
Sakarya Kampüs Camii Örneği	Erol Demir
Metropol Bir Şehirde Merkez Cami Örneği	Halil Çelik

7. Oturum: İslam Dünyasında Camiler ve Fonksiyonları (Eş Zamanlı Oturum) (A Salonu) (14:00-15:30)

المساجد وأدوارها في العالم الإسلامي

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şükrü Şirin

دور مسجد المستشفى في تقديم الإرشاد الروحي للمرضى (Hastalara Manevi Rehberlik Sağlamada Hastane Camisinin Rolü)	أ. د. علي إبراهيم عجين Prof. Dr. Ali İbrahim ACİN
الدور الاجتماعي المعاصر للمساجد التي شيدها الأتراك في أفريقيا (Afrika'da Türkler Tarafından Kurulan Camilerin Günümüzdeki Sosyal Rolü)	د. محمد أحمد ضوينا Dr. Muhammed Ahmed DUVEYNA
تفعيل القيم الاجتماعية في وظائف "مساجد ضواحي المدينة": الرؤية التأصيلية والنماذج التطبيقية (Mahalle Camilerinin Fonksiyonlarında Toplumsal Değerlerin Etkinleştirilmesi: Temellendirme ve Uygulama Örnekleri)	أ. د. عدنان خطاطبة Prof. Dr. Adnan HATÂTİBE
مدارس المساجد التاريخية، أساليب التدريس وأساليبها التربوية في تعلم وتعليم القرآن الكريم وعلومه في سلطنة عمان (Umman Sultanlığı'nda Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerinin Öğrenilmesi ve Öğretmesinde Tarihi Cami Ekolleri ve Eğitim-Öğretim Yöntemleri)	د. ميمونة بنت درويش الزدجالية Doç. Dr. Meymune Ez-ZİDCALİYYE

7. Oturum: İslam Dünyası ve Türkiye'de Camiler ve Fonksiyonları (Eş Zamanlı Oturum) (B Salonu) 14:00-15:30

Mosques and Their Functions in The Islamic World and Türkiye

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman Hendek

Al-Hurriyah Mosque and the Role of Da'wah in the IPB University (IBP Üniversitesindeki Hürriyet Cami ve Davetteki Rolü)	Asep Nurhalim et al.
Bir Mahalle Camii Örneği: İstanbul Sancaktepe Yunus Emre Camii	Mahmut Çetinkaya
Hanımların Dinî ve Sosyal İhtiyaçları Yönüyle Cami ve Mescitlerin Fonksiyonları	Hatice Demir
Kışlalarda Camilerin ve Mescitlerin Fonksiyonları	Mehmet Nezir Aygün

Değerlendirme Oturumu 16:00-17:00

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Meydan

Prof. Dr. Mustafa Ağırman

Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz

Mehmet Keskin

Hasan Başış

İlyas Serenli

SEMPOZYUM KATILIMCILARI

Prof. Dr. Adnan HATÂTİBE

Prof. Dr. Ahmet Bostancı

Prof. Dr. Ali Erbaş

Prof. Dr. Ali İbrahim ACİN

Prof. Dr. Hacı Mehmet Günay

Prof. Dr. Hamza Al

Prof. Dr. Hayati Yılmaz

Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz

Prof. Dr. İsmail Sağlam

Prof. Dr. Mehmet Korkmaz

Prof. Dr. Muhammed Çelik

Prof. Dr. Mustafa Ağırman

Prof. Dr. Mustafa Tekin

Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşıkoglu

Prof. Dr. Süleyman Akkuş

Doç. Dr. Cuma Karan

Doç. Dr. Fatih Köse

Doç. Dr. Mahmut Zengin

Doç. Dr. Meymune Ez-ZİDCALİYYE

Doç. Dr. Mustafa Fatih Ay

Doç. Dr. Pehlül Düzenli

Doç. Dr. Ramazan Diler

Dr. Abdullah Çelik

Dr. Davut Karaman

Dr. Emrah Eker

Dr. Muhammed Ahmed DUVEYNA

Dr. Nevvâf Tekrûî

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Çakmak

Dr. Öğr. Üyesi Ali Gül

Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer Ateş

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra Arıcan

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü Şirin

Dr. Yusuf Doğan

Öğr. Gör. Mehmet Emin Akaslan

Ahmet Aydemir

Ahmet Kiremitçioğlu

Asep Nurhalim

Bekir Koç
Enes Aydın
Erol Demir
Eyüp Tabara
Gölsüm Şahin
Halil Çelik
Hasan Başış
Hatice Demir
İlyas Serenli
Kaşif Orhan
Mahmut Çetinkaya
Mehmet Ali Kılıç
Mehmet Atalay
Mehmet Çatallar
Mehmet Keskin
Mehmet Nezir Aygün
Merve Sertbaş
Necati Döğüş
Rümeysa Biçer
Serdar Günler